M. KOGĂLNICEANU DESPRE UNELE ACTE POLITICE ŞI CULTURALE ALE ACTIVITĂŢII SALE

DE

CONSTANTIN TURCU

La un secol şi jumătate de la naşterea lui M. Kogălniceanu, bogata şi multipla sa activitate creatoare şi înnoitoare ne apare din ce în ce mai amplă, iar personalitatea sa tot mai luminoasă şi mai realistă. A fost un istoric de seamă şi primul editor al vechilor noastre cronici; a fost un scriitor talentat, care, deşi a dat mai puţine lucrări literaturii, a iniţiat în schimb curentul autohton-naţional în literatură şi în artă; a fost un om politic de mare capacitate şi energie, care a dominat înfăptuirea celor mai de seamă acte politice ale istoriei noastre moderne, timp de trei decenii, de la *Dorinţele partidei naţionale* (1848) şi pînă la Tratatul de la Berlin (1878). Acestea sînt: Unirea Principatelor, Împroprietărirea ţăranilor şi Independenţa ţării.

Dar, deosebit de acestea, M. Kogălniceanu a fost un maestru al cuvîntului scris şi vorbit. Discursurile lui politice şi parlamentare, precum şi scrisorile care se numără cu miile, sînt o încoronare strălucită a întregii sale activităţi [1].

În paginile care urmează, publicăm o interesantă scrisoare datată din Paris, la 25 februarie 1881, şi adresată de către M. Kogălniceanu lui V. Alecsandri. Ea a fost determinată de citirea raportului deputatului Andrei Vizanti, publicat în „Monitorul oficial", în legătură cu aşezarea în Cameră a bustului marelui patriot român C. Negri. În acest raport se făcuseră două afirmaţii inexacte şi M. Kogălniceanu a ţinut să restabilească adevărul.

Deputatul Vizanti afirma că imediat după data de 2 Mai 1864, cînd s-a produs „Lovitura de Stat" (dizolvarea Camerei deputaţilor şi preluarea puterii de către domn şi guvern), C. Negri, ar fi demisionat de la conducerea Agenţiei din Constantinopol şi că n-ar fi acceptat nici să fie deputat în noua Cameră — şi chiar preşedinţe — ci s-a retras la Tg. Ocna, oarecum în semn de protest pentru actul autoritar săvîrşit de către Al. I. Cuza şi M. Kogălniceanu. La acestea, M. Kogălniceanu arată că actul de la 2 Mai a fost pregătit înainte de venirea sa la guvern şi că el a fost necesar pentru salvarea ţării. Mai mult încă, C. Negri a conlucrat la această lege, cum şi la definitivarea noii constituţii, numită „Statut", şi a rămas

[1] Augustin Z. N. Pop, *Catalogul corespondenţei lui Mihail Kogălniceanu*, Editura Academiei, R. S. România, Bucureşti, 1959 (unde sînt înserate 2 240 scrisori).

An. lingv. lit., T. 20, p. 215—217, Iaşi, 1969.

BDD-A1546 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:50 UTC)

la conducerea Agenției pînă la data de 11 februarie 1866, cînd a fost destituit, odată cu detronarea lui Cuza.

Altă afirmație neîntemeiată a deputatului Vizanti, aceea că C. Negri a fost „inițiatorul, fondatorul și susținătorul cu bani al Propășirii", este, de asemenea, dezmințită de M. Kogălniceanu, arătînd că „Propășirea" a fost întemeiată de el și de Vasile Alecsandri și că cheltuielile de editare s-au suportat de tipografia sa.

Publicăm aici textul integral al acestei scrisori, împreună cu o fotocopie. Ea se afla, înainte de ultimul război, în original, în biblioteca lui G. T. Kirileanu din Piatra Neamț[2]. În prezent nu mai putem ști dacă și unde mai există. Prezența ei nu a mai fost semnalată nicăieri, de la 1941 și pînă azi, nici în legătură cu M. Kogălniceanu, nici în ultimele două studii asupra lui C. Negri, apărute recent.

„Paris, 25 febr./9 mart. 1881

Iubite Basil[3]

În „Monitorul oficial" din 21 febr./5 mart, am citit raportul deputatului Vizanti prin care cere a se vota proiectul de lege pentru așezarea bustului lui C. Negri în Cameră.

D-l Vizanti comite în acest raport două erori, una mare, alta mică.

Cea mai mare este *aceia afirmațiune că după două Mai*, Negri își dete demisiunea din Agenție și că întorcîndu-se în țară, fu ales deputat în Camera de sub Statut și numit președinte, și că el refuză orice onoruri și se retrase în modesta căsuță de la Tîrgul Ocna. Astfel, adauge d-l Vizanti, oricare să fi fost sentimentele sale de amiciție pentru *persoana principelui Cuza, ele n-au mers niciodată pînă la punctul de a-l face să-și uite principiile liberale pentru care luptase toată viața! (!!!)*.

Tu știi ca și mine cum s-a făcut 2 Mai! Marea reformă nu s-a făcut decît ca o necesitate spre a salva țara. 2 Mai era pregătit încă înaintea venirii mele la minister. Toate fazele s-au făcut în împreună înțelegere cu Negri. Chiar ziua de 2 Mai a fost anunțată lui Negri. Aprobarea Statutului de către Europa, și modificările la el făcute la Constantinopole, s-au urmat și obținut de către C. Negri, carele a rămas agent al țării la Constantinopole pînă după 11 februarie *care l-a destituit*.

Acum ceilaltă mică eroare este aceia că Costachi Negri ar fi fost *instigatorul, fondatorul și susținătorul cu bani al Propășirei!*

Tu știi foarte bine că *Propășirea* a fost fundată de mine împreună cu tine; cheltuielile materiale au fost făcute exclusiv de tipografia mea.

Fiind interesat în amîndouă chestiunile, *personal* nu voiesc a interveni. Aparține ție să rectifici și una și alta. Negri este destul de bogat în fapte mari și liberale, fără să i se atribuie o apostasie și o dărnicie ce n-au făcut.

În curînd ne vom vedea.

Al tău vechi amic.

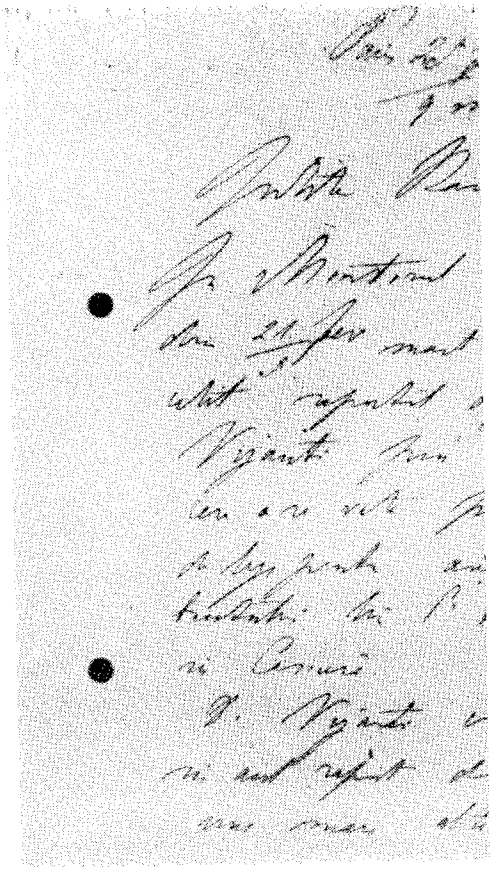
Kogălniceanu".

*

Se știe că „Propășirea — foaie științifică și literară" trebuia să apară săptămînal, cu începere de la 2 ianuarie 1844. Cenzura însă a interzis acest prim număr. Ea a cerut scoaterea cuvîntului „Propășirea" din titlu, reducerea „articolului pro-

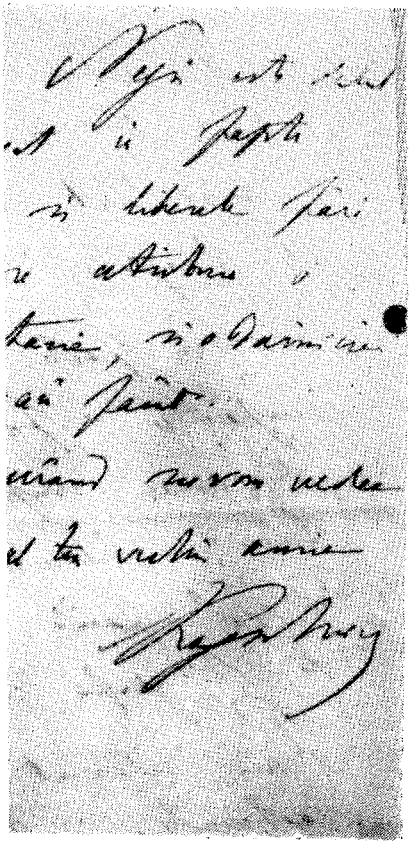
[2] G. T. Kirileanu, *O scrisoare a lui M. Kogălniceanu către V. Alecsandri (1881)*, în „Arhiva Românească", tomul VI, 1941, p. 83—84.

[3] Textul autograf este destul de anevoios la citit, dar clar ca mod de expunere și succesiune a ideilor. În transcriere am redat cîteva grafii arhaice, după regulile ortografice actuale. Astfel: așezare (asedare), erori (errori), țară (țéră, țérei), refuză (refusă), știi (scii), fazele (fascle), ziua (dioa), anunțată (anunciată), exclusiv (esclusiv), chestiune (cestiune); în ce privește cuvîntul „instigator" el trebuie citit „inițiator", căci, desigur, la acesta s-a gîndit Kogălniceanu.

1

BDD-A1546 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:50 UTC)

6

gram" cu mai mult de o treime şi înlocuirea completă a articolului „Unirea Vămilor între Moldova şi Ţara Românească", scris de Ion Ghica.

Refăcut, acest prim număr a apărut la 9 ianuarie 1844 şi revista a continuat pînă la 29 octombrie acelaşi an. Ea a fost suprimată definitiv printr-o hotărîre domnească din 11 noiembrie 1844, în timp ce M. Kogălniceanu era închis la Mănăstirea Rîşca pentru îndrăzneaţa pledoarie în procesul Mănăstirii Popăuţi din Dorohoi, împotriva călugărilor greci.

Pe frontispiciul revistei figura numele redactorilor (V. Alecsandri, P. Balş, I. Ghica şi M. Kogălniceanu), iar printre colaboratorii mai obişnuiţi au fost C. Negruzzi, precum şi muntenii N. Bălcescu, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Cezar Boliac, I. Voinescu, I. Maiorescu şi alţii.

Motivele suspendării „Propăşirii", după Negruzzi, Alecsandri şi după unele relatări contemporane, ar fi fost următoarele: publicarea *Satirei către mintea sa* de Antioh Cantemir, în traducerea lui A. Donici şi C. Negruzzi, cum şi publicarea nuvelei *Toderică*, scrisă de acesta din urmă, care ulterior a şi fost surghiunit la moşia sa. După A. D. Xenopol, motivul a fost publicarea *Cuvîntului pentru deschiderea cursului de Istorie naţională*, rostit de M. Kogălniceanu, iar N. Cartojan arată că adevărata cauză a fost faptul că M. Kogălniceanu a dat scriitorului francez filoromân J. A. Vaillant informaţiile necesare pentru opera acestuia, intitulată *La Romanie*, apărută în 3 volume la Paris, în 1844 [4].

Încheiem această succintă prezentare, amintind că alte cîteva informaţii noi şi foarte preţioase asupra „Propăşirii" s-au publicat de curînd în recentul volum de *Scrisori, Note de călătorie — M. Kogălniceanu*, apărut sub îngrijirea lui Augustin Z. N. Pop şi Dan Simonescu [5].

[4] Pentru această problemă a se vedea N. Cartojan, *Soarta unei reviste literare — Propăşirea*, în „Convorbiri literare", XLI, 1907, p. 197—204 şi 416—429; Nerva Hodoş, Al. Sadi Ionescu şi I. Bianu, *Publicaţiile periodice româneşti*, Bucureşti, 1913, p. 526—527; R. Rosetti, *Despre cenzura în Moldova*, II, Bucureşti, 1907, p. 25—26.

[5] Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967, 300 p.

BDD-A1546 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:50 UTC)